

ПРАВЯРАЕМ
ДАМАШНІЯ
ЗАДАННІ

БЕЛАРУСКАЯ МОВА

7

«Сэр-Віт»

ДАМАШНІ НАСТАЎНІК

С.І. Цыбульская

Правяраем дамашнія заданні

БЕЛАРУСКАЯ МОВА

7 КЛАС

Каментарыі да вучэбнага дапаможніка

«Беларуская мова» для 7 класа ўстаноў агульнай сярэдняй
адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання, 2020 г. выд.
(аўтары Г. М. Валочка, В.У. Зелянко, С. А. Язерская)

Мінск

«Сэр-Віт»

ПРАДМОВА

Каментарыі да вучэбнага дапаможніка «Беларуская мова» для 7-га класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання (аўтары Г.М. Валочка, В.У. Зелянко, С.А. Язерская; 2020 г. выд.)* прызначаюцца:

- ✓ маладым спецыялістам – настаўнікам, якія ўпершыню выкладаюць школьны курс беларускай мовы і адчуваюць патрэбу ў кансультацыі па пытаннях, якога адказу можна патрабаваць ад вучняў на той або іншай ступені вывучэння пэўнай тэмы, які матэрыял дзецям ужо добра вядомы, а на што трэба звярнуць асаблівую ўвагу і інш.;
- ✓ студэнтам філалагічных факультэтаў, якія праходзяць педагагічную практыку ў агульнаадукацыйных установах (школах, гімназіях);
- ✓ бацькам, якія хочуць дапамагчы сваім дзецям у разуменні тэмы канкрэтнага ўрока і ходу выканання дамашняга задання;
- ✓ вучням, якія патрэбна дапамога ў асэнсаванні тэарэтычных ведаў і ў выпрацоўцы ўмення прымяняць гэтыя веды на практыцы.

У гэтым выданні падаюцца ўзоры выканання вусных і пісьмовых заданняў (падручніка), у тым ліку творчага характару (пераклад словазлучэнняў, сказаў і тэкстаў з рускай мовы на беларускую і з беларускай на рускую, складанне сказаў і тэкстаў па малюнках, напісанне сачыненняў і інш.).

Пры неабходнасці змяшчаецца матэрыял, вывучаны раней. У такім выпадку ён фармулюецца так, як падаецца ў адпаведным падручніку аднаго з папярэдніх класаў.

Змест і структура дапаможніка поўнасцю адпавядае праграме і падручніку для 7 класа. Матэрыял звычайна падаецца блокамі і суправаджаецца адметнымі графічнымі абазначэннямі (сімваламі).

Усе віды разбораў (фанетычны, лексічны, разбор слова па саставе, словаўтваральны, марфалагічны, сінтаксічны разбор сказа) выконваюцца на ўзор, змешчаны ў падручніках (у тым ліку ў падручніках для папярэдніх класаў). Спіс літаратуры змешчаны ў канцы дапаможніка.

Аўтар будзе ўдзячны ўсім, хто палічыць неабходным выказаць свае заўвагі, пажаданні адносна зместу дапаможніка. Дасылайце іх на адрас: tsybulskaya-sv@mail.ru.

* Далей будзем называць яго падручнікам, каб адрозніваць яго ад дапаможніка, які вы зараз трымаеце ў руках.

УМОЎНЫЯ АБАЗНАЧЭННІ

- – дадатковыя заданні і практыкаванні;
- – прыкладны варыянт выканання творчага задання (скласці тэкст на пэўную тэму, сказы з канкрэтнымі словамі або словазлучэннямі і пад.);
- – пераклад (тэксту, сказаў, словазлучэнняў)
- || каментарыі, тлумачэнні;
- корань слова; _____ дзейнік;
- прыстаўка; == == выказнік;
- суфікс; ~~~~~ азначэнне;
- нулявы суфікс; _ _ _ дапаўненне;
- постфікс; акалічнасць;
- канчатак;
- аснова слова.

Раць* – тлумачэнне значэння малавядомых або рэдкаўжывальных слоў.

ВАЛОДАННЕ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВАЙ – АСНОЎНЫ ПАКАЗЧЫК КУЛЬТУРЫ ЧАЛАВЕКА

1.

Нормы беларускай мовы	Для чаго існуюць
Арфаэпічныя	Рэгулююць правільнае вымаўленне гукаў і спалучэнняў гукаў у словах
Звонкія зычныя на канцы слова і перад глухімі аглушаюцца: вымаўляем <i>гры[п]*, сце[ш]ка, ма[х]чымасць</i> ; глухія перад звонкімі азвачаюцца: <i>ва[г]зал – вакзал, лі[дж]ба – лічба</i> ; для беларускай мовы характэрна суседняя мяккасць: [с'] <i>нег – снег, бярэ[з']нік – бярэзнік; спалучэнні тч, дч</i> вымаўляюцца як падоўжаны гук [ч]: <i>лётчык, дакладчык</i> і інш. Больш падрабязна гл. у практ. 2.	
Акцэнталагічныя	Рэгулююць месца націску ў словах і іх ужыванне
<i>Кратіва́, адзіна́цацаць, чатырна́цацаць, некато́рыя, вь́падак, каме́нны, мале́нькі, стары́, грамадзя́нін і інш.</i>	
Словаўтваральныя	Замацоўваюць правілы ўтварэння слоў
Чытаць → чыта́ ^{ац} , купляць → пакупні́к ^{ік}	
Граматычныя (марфа-лагічныя і сінтаксічныя)	Замацоўваюць ужыванне формы слова і спалучэнняў слоў у словазлучэннях і сказах
<i>Малады шымпанзе́, смачная кальра́бі</i> (род назоўнікаў), <i>металічныя дзверы́</i> (толькі ў мн. ліку), <i>многа снегу́, прыехаў з Мінска́</i> (склонавыя канчаткі назоўнікаў), <i>на вялікім лесе́, на шырокіх палях</i> (склонавыя канчаткі прыметнікаў), <i>хутка чытае́, падыходзіць да мяне́</i> (асабовыя канчаткі дзеясловаў); <i>высокі – вышэйшы за мяне́, найвышэйшы; высока – вышэй за мяне́, найвышэй</i> (формы ступеней параўнання прыметнікаў і прыслоўяў); <i>смяцца з няўме́кі, хварэць на грып, пайсці ў аптэку́ на лякарства́</i> і інш.	
Лексічныя	Патрабуюць ужывання слоў у адпаведнасці з іх значэннем
Ужыванне лішняга слова: <i>На галіны́ клёна́ трыміць апошні кляновы лісток</i> (які яшчэ ліст можа быць на клёне?). <i>Да мяне прыбе́г малады сусед-падлетак</i> (падлетак не можа быць старым).	

* Помніце, што ў квадратных дужках паказваюцца гукі.

Нормы беларускай мовы	Для чаго існуюць
Стылістычныя	Рэгулююць ужыванне моўных сродкаў у адпаведнасці са зместам і мэтай выказвання
Напрыклад, у афіцыйным, навуковым стылях не да месца будуць словы з ацэначнымі суфіксамі (<i>здаравенны, танюсенькі, маленечкі, ціхенька</i>) або прастамоўныя словы (<i>швэндацца, гультай, абібок</i>)	
Арфаграфічныя	Правілы напісання слоў
<i>Дом – дамы, вёска – вясковы; прыпяцкая вёска, Прыпяцкі запаведнік; суседскі, мастацкі; няпраўда, не мог</i>	
Пунктуацыйныя	Правілы пастаноўкі знакаў прыпынку
<i>Усё абуджала цудоўны настрой: сонечная цяплынь, аксамітная зеляніна палёў, звон радасных песень жаваранкаў. (Дзвукроп'е пасля абагульняльнага слова, коскі паміж аднароднымі членамі сказа.) Люблю цябе я, лес кашлаты! (Коскай выдзяляем зваротак.) Снежань – пачатак зімы. (Паміж дзейнікам і выказнікам, выражанымі назоўнікамі ў назоўным склоне, ставіцца працяжнік.) Пасытай дробенькі сляжок, узняўся вецер. (Коскай раздзяляюцца часткі складанага сказа.)</i>	

2. • Правілы вымаўлення галосных і зычных гукаў у беларускай мове

У сучаснай беларускай мове дзейнічаюць законы акання і якання. Аканнем называецца змяненне гукаў [о], [э] на [а] пасля цвёрдых зычных пры змене націску: *д[о]бра – д[а]брыня, зл[о]віш – зл[а]віць*. Яканне – змяненне гукаў [о], [э] на [а] пасля мяккіх зычных пры змене націску; такое змяненне на пісьме перадаецца заменай літар *ё, е* на *я* ў першым пераднаціскным складзе: *пёрш – спяршá, вéдае – вядóмасць, абмежавáць – мяжá*. Такім чынам, яканне адбываецца толькі ў першым складзе перад націскам, аканне – у любым ненаціскным складзе.

Вымаўленне зычнага гука залежыць ад таго, у суседстве з якім зычным ён знаходзіцца, а часам ад пазіцыі ў слове. У сучаснай беларускай мове дзейнічаюць наступныя фанетычныя законы:

♦ дзеканне – змяненне гука [д] прызмякчэнні на [дз']: – *бу[дз']еш* (параўн.: *бу[д]у*), *падыхо[дз']іць* (параўн.: з *падыхо[д]ам*);

♦ цеканне – змяненне гука [ц] пры змякчэнні на [ц']: *слуха[ц']*, *уме[ц']*, *перас[ц']ерагае, памаўча[ц']*;

♦ аглушэнне звонкіх зычных на канцы слова і ў сярэдзіне слова перад глухім зычным: *наро[т]* – *народ*, *прыка[с]ка* – *прыказка*;

♦ памякчэнне цвёрдых зычных [з], [с] перад мяккімі, акрамя [г'], [к'], [х'] (асіміляцыя па мяккасці, суседняя мяккасць): *ве[с']ці гутарку – весці, пера[с']церагае – перасцерагае, выту[с']ціш – вытусціш* (але ўспомніце: [с]кінуць, [с]хіліць, [з]гінуць);

♦ фанетычнае падаўжэнне: *папярэджванне, галлё, збожжа*.

Літары **е, ё, ю, я** могуць абазначаць гукі [э], [о], [у], [а], [і] або спалучэнні [йэ], [йо], [йу], [йа].

У тэксце няма прыкладаў, каб паказаць усе асаблівасці вымаўлення галосных і зычных у беларускай мове. Так, неабходна было б назваць і наступныя асаблівасці беларускага літаратурнага вымаўлення:

♦ азванчэнне глухих зычных перад звонкімі: *про[з']ба – просьба, бара[дз']ба – барацьба, э[г]замен – экзамен;*

♦ прыпадабненне шпыхчых зычных да свісцячых (*у бо[ц]цы – у боццы, на до[с]цы – на дошцы, мы[с']ся – мыешся*) або свісцячых да шпыхчых (*[ж]жаць – жжаць, ра[ш]часаць – расчасаць, перая[ж]джаць – пераязджаць*);

♦ узнікненне прыстаўных зычных і галосных гукаў: *азэры – [в]озера, агонь – [в]огненны; [в]учаць, [в]уліца, [і]ржаць, [і]мгненне;*

♦ спрашчэнне гукавых спалучэнняў *зди, рди, рди, лци, стн, стл: позна, міласэрнасць, сонца, шчасце* і інш.

• Словы, у якіх вымаўленне і напісанне не супадаюць

Каб – ка[п]¹, весці – ве[с']ці², народ – наро[т]¹, перасцерагае – пера[с']церагае², не вернеш – [н'а]³ вернеш, не зловіш – [н'а]³ зловіш, спусціш – спу[с']ціш², не чыніць – [н'а] чыніць³, прыказка – прыка[с]ка⁴, не ўсё – [н'а]³ ўсё.

Лічбамі пазначаны словы, у якіх адбываецца: 1 – аглушэнне звонкіх зычных на канцы слова; 2 – прыпадабненне па мяккасці (суседняя мяккасць зычнага); 3 – яканне; 4 – аглушэнне звонкага зычнага перад глухім.

• Прыказкі з тэксту

Меней гавары, болей ведаць будзеш. Слухай многа, а гавары мала. Выказанага слова да губы не вернеш. Слова не верабей: выпусціш – не зловіш. Са свайго языка спусціш – на чужым не зловіш. Запас бяды не чыніць. Усё знай, ды не ўсё бай. Многа ведай, ды мала гавары. Трэба знаць, што сказаць. У добрую часіну сказаць, а ў ліхую прамаўчаць.

3. 1. Ён *меў* добрыя адносіны з калегамі.

Дзеяслоў *валодаць* не можа спалучацца са словам *адносінамі*. Адносіны можна *мець, устанавіць, сапсаваць, палепшыць* і інш. Такім чынам, выраз *валодаў адносінамі* няправільны, у ім парушана лексічная спалучальнасць слоў.

2. Гэта кніга вучыць нас добрасумленнасці, бескарыслінасці і **павазе** да людзей працы.

У сказе парушана сінтаксічная норма: аднародныя члены сказа (тут яны злучаны злучнікамі і) павінны не толькі адносіцца да аднаго слова, але і адказваць на адно пытанне: *вучыць (чаму?) добрасумленнасці, бескарыслінасці і (чаму?) павазе.*

У сказе № 1 выраз *калега па працы* не з'яўляецца памылковым.

Калéга – таварыш па прафесіі, па працы, па вучобе.

У сказе № 2 словы *добрасумленнасць* і *бескарыслінасць* ужыты правільна.

Добрасумлénнасць – сумленнае і стараннае выкананне сваіх абавязкаў.

Назоўнік **сумленнасць** утвораны ад прыметніка *сумлены* – 1) які вызначаецца высокімі маральнымі якасцямі; станоўчы, шчыры, праўдзiвы; 2) справядлівы, адказны за свае паводзіны; 3) нічым не заплямлены, бездакорны (*сумленнае ім'я*).

Бескарыслінасць – ад *бескарыслівы* (які не імкнецца да асабістай карысці, выгады).

Бескары́снасць – ад *бескарысны* (які не прыносіць карысці).

3. З-за вугла хаты **паказайся** спачатку *цень*, а потым выйшаў і сам гаспадар.

У беларускай мове назоўнік *цень* мужчынскага роду. Таму прыметнікі і дзеясловы пры ім ўжываюцца ў форме мужчынскага роду: *паказайся цень*, таксама: *вялікі цень*.

4. Вясной, калі разлілася наша рэчка, дарога да вёскі **стала** сапраўдным балотам.

Гэта складаны сказ, бо ў ім дзве граматычныя асновы: *рэчка разлілася* і *дарога стала балотам*. Падзеі адбываюцца адначасова, а таму неабходна ўжываць дзеясловы-выказнікі ў форме таго самага часу (тут – прошлага).

5. Мой брат *маладзейшы* на пяць гадоў за мяне.

Неабходна адрозніваць значэнне слоў *малодшы* і *маладзейшы* і правільна ўжываць іх.

Малодшы – 1. Якому менш гадоў у параўнанні з кім-небудзь; самы малады сярод іншых (*малодшая сястра, малодшы брат, самы малодшы сярод нас Міша*). 2. Ніжэйшы чынам, ніжэйшы па службовым становішчы (*малодшы персанал, два малодшыя афіцэры, малодшы навуковы супрацоўнік*). 3. Пачатковы, ніжэйшы – пра клас, курс і пад. (*у малодшых класах, студэнты малодшых курсаў*).

Маладзейшы – форма вышэйшай ступені параўнання прыметніка *малады*: *маладзейшы з нас, Ірына маладзейшая за Кацю*.

4. [шшытак] – сшытак,
 [п'эрайс'ці раку па кладаццы] – перайсці раку́ па кладаццы,
 [п'эравошчык] – перавозчык,
 [п'эрап'ішчык] – перапісчык,
 [б'аз' м'эры] – без меры,
 [н'а мох] – не мог,
 [на дз'ац'кавых харчах] – на дзядзькавых харчах,
 [каз'ба ў разгары] – касьба ў разгары,
 [нох н'а чуц' пат сабой] – ног не чуць пад сабой,
 [вучыс'с'а] – вучышся,
 [гарацк'і транспарт] – гарадскі транспарт.

Правапіс выдзеленых зычных можна праверыць, падабраўшы аднакаранёвае слова або паставіўшы слова ў іншую форму: *кладачка, перавозіць, перапісаць, не магу, дзядзя, касіць, ногі*.

У прыстаўках могуць пісацца літары **з** (перад санорнымі і звонкімі) або **с** (перад глухімі): *сшытак, бясхмарны* (параўн.: *жсаць, бязвоблачны*).

У зваротных дзеясловах спалучэнне **шс** пішацца нязменна (*вучышся*).

Літара **д** перад суфіксамі *-ск-, -ств-* захоўваецца.

6. 1. Раніцай: *Добрай раніцы!* Удзень: *Добры дзень!* Увечары: *Добры вечар!*

2. *Калі ласка. Зрабіце ласку. Будзьце ласкавы.*

3. *Дзякую вам! Вельмі ўдзячны Вам!*

4. *Сардэчна запрашаем!*

5. *Заставайцеся здаровы!*

6. *Будзьце здаровы! Усяго добрага!*

7. *Добрай ночы! Дабранач!*

8. *Хлеб-соль! Хлеб ды соль! Смачна есці!*

9. *Даруйце, калі ласка! Прабачце. Выбачайце.*

10. *Няма за што! Калі ласка!*

У беларускай мове дзеясловы *дзякаваць, выбачаць, дараваць* патрабуюць пры сабе назоўніка (займенніка) у форме давальнага склону (каму?): *дзякаваць настаўніку, дзякаваць настаўнікам; выбачайце мне, выбачай сяброўцы, даруй мне*. Параўн. у рус. мове: *благодарить учителя (учителей), извини подружку, прости меня* (каго? – родны склон).

- 7.

1. – **Дзень добры**, Алена Леанідаўна!
 – **Добры дзень**, Яна!

– **Калі ласка**, дапамажыце мне!
– Слухаю цябе.
– Мне трэба прачытаць які-небудзь прыгодніцкі або фантастычны твор беларускага пісьменніка.

– А ці чытала ты аповесць Янкі Маўра «Чалавек ідзе» або «У краіне райскай птушкі»?

– Не.
– Тады смела бяры. І заданне выканаеш, і задавальненне атрымаеш.
– **Вялікі вам дзякуй!**
– Няма за што!
– **Да пабачэння**, Алена Леанідаўна!
– **Усяго найлепшага!**

II. – **Добры дзень!** – прамовіў Максім, калі ўвайшоў у пакой.
Уся сям’я сябра сядзела за абедзеным сталом.

– **Хлеб-соль!** – пажадаў хлопец.
– **Добры дзень**, Максім, – адгукнулася бабуля. – Заходзь смялей.

Паабедай з намі, **зрабі ласку**.

– **Дзякуй**, але я якраз з-за стала, – шчыра адказаў Максім.
– Ну хоць піражок вазьмі, – настойвала бабуля.
– Так, ад такога немагчыма адмовіцца, – згадзіўся хлопец.

Бабуля працягнула талерку з піражкамі і сказала:

– Частуйся, **калі ласка. Смачна есці!**
– **Вельмі ўдзячны вам!**

III. Пасля званка я першы выскачыў з класа і ў калідоры сутыкнуўся з дырэктарам школы.

– **Прашу прабачэння**, – разгубіўся я.

– **Добры дзень**, Данік, – строга сказаў дырэктар. – Куды гэта ты так спяшаешся?

– Ой, **добры дзень!** – са спазненнем павітаўся я. – **Выбачайце, калі ласка.** Бягу ў бібліятэку па кнігу.

– **Будзь ласкавы**, не так хутка.

IV. – Марына, я згубіў свой аловак, – звярнуўся я да суседкі па парце. – Я ведаю, што ў цябе заўсёды ёсць запасны. **Калі ласка**, дай мне на адзін урок.

– Канечне, Андрэй, бяры.

– **Вельмі ўдзячны табе!**

– **Няма за што!**

ТЭКСТ

9. 1. **Тэма** тэксту – валанцёры. **Асноўная думка:** валанцёры выклікаюць павагу да людзей, якія прысвячаюць сваё жыццё якой-небудзь карыснай справе.

2. У тэксце сказы звязаны адзін з адным па сэнсе і з дапамогай моўных сродкаў **паслядоўнай сувязію**. Думка развіваецца паслядоўна ад аднаго сказа да другога, напрыклад:

1. *Ці ведаеце вы, як і калі ўзнікла слова **валанцёр**? Цікава, але спачатку ў Італіі, Вялікабрытаніі і Германіі **валанцёрамі** называлі салдат-добраахвотнікаў... (Сродкам сувязі сказаў з'яўляецца пайтор слоў.)*

2. *Сёння слова **валанцёр**, безумоўна, выклікае павагу да людзей, якія прысвячаюць сваё жыццё якой-небудзь карыснай справе. **Іх** называюць добраахвотнымі памочнікамі, супрацоўнікамі, асістэнтамі. **Яны** могуць абраць для сябе любую сферу... (Сродкі сувязі сказаў – займеннікі **іх, яны**.)*

3. Пры гэтым у кожным наступным сказе паведамляюцца новыя звесткі, якія дапаўняюць папярэднія.

4. Асноўная думка тэксту разгортваецца паступова з дапамогай паслядоўнай сувязі.

5. Усе сказы, часткі тэксту раскрываюць абраную тэму.

Такім чынам, перад намі тэкст – сукупнасць сказаў, аб'яднаных у адно цэлае У ім ёсць усе асноўныя прыметы тэксту.

◆ Нумарацыя частак доказу адпавядае пераліку асноўных прымет тэксту ў табліцы: 1. Тэматычнае адзінства. 2. Звязнасць. 3. Паслядоўнасць. 4. Разгорнутасць. 5. Сэнсавая цэласнасць. 6. Завершанасць.

✦ **Тэма** тэксту – гэта прадмет маўлення (тое, пра што гаворыцца ў тэксце). **Асноўная думка** – гэта тое галоўнае, што хоча сказаць аўтар аб прадмеце маўлення, гэта яго погляд на падзеі, вобразы і г.д., аўтарская іх ацэнка.

Завершанасць – гэта прымета тэксту, якая праяўляецца ў поўнай рэалізацыі задумы аўтара, яе поўным раскрыццём. Завершаным лічыцца тэкст, у якім раскрыта тэма, выражана яго асноўная думка.

У адрозненне ад іншых прымет, завершанасць не мае відавочных паказчыкаў. Яна выяўляецца пры аналізе зместу тэксту.

• Калі шукаеце словы, у якіх колькасць літар і гукаў не супадае, трэба памятаць наступнае:

літары **е, ё, я**, ю абазначаюць два гукі ў пачатку слова, пасля галосных, мяккага знака і апострафа, літары **ў**, таму: *ведаеце* – веда[й'э]це (7 л. і 8 г.), *якія* – [й'а]кі[й'а] (4 л. і 6 г.), *яны* – [й'а]ны (3 л. і 4 г.), *ваенная* – [вай'энай'а] (7 л. і 8 г.), *сем'яў* – [с'эм'й'аў] (5 л. і 6 г.), *неад'емнай* – [н'эад'й'эмнай'] (9 л. і 10 г.), *дапамагаеце* – [дапамагай'эц'э];

спалучэнні літар **дж** і **дз** абазначаюць адзін гук (не на стыку прыстаўкі і кораня, як у слове *падземны*), таму: *людзей* – [л'удз'эй] (6 л. і 5 г.);

падоўжаныя гукі на пісьме абазначаюцца дзвюма літарамі, таму: *сёння* – [с'он'а] (5 л. і 4 г.), *жыцця* – [жыц'а] (5 л. і 4 г.), *ганарыцца* – [ганарыца] (9 л. і 8 г.);

мяккі знак не абазначае гука: *толькі ўтрымліваць* – [тол'к'і ўтрымл'івац'] (6 л. і 4 г., 11 л. і 10 г.), *могуць* – [могуц'] (6 л. і 5 г.), *абраць* – [абрац'] (6 л. і 5 г.), *быць* – [быц'] (4 л. і 3 г.) і інш.

• Прапанаваным схемам адпавядаюць наступныя словы:

узнiкiлa, выклiкае, прысвячаюць, у прыгулках, бяздомных,
падтрымку, азеляненне, дапамагаеце;

цiкава, быць, спантанна (нязменныя словы, канчаткаў не маюць);

ведаеце, карыснай, памочнікамі, душэўную, цеплыню.

10. У далёкія часы жылі на свеце мужныя, высакародныя мужчыны – рыцары. Легенды расказваюць, што адной з галоўных якасцей **ix** было тое, што яны былі вернымі і надзейнымі абаронцамі цудоўных дам. За сваіх дам **рыцары** ўступалі ў бой, выступалі на спаборніцтвах – рыцарскіх турнірах. Памяць пра **рыцараў** жыве і цяпер. Тых, хто сумленны і смелы, хто заўсёды прыйдзе на дапамогу, і сёння называюць **рыцарамі**.

Асноўная думка сфармулявана ў апошнім сказе.
Выдзелены сродкі сувязі сказаў у тэксце: **займеннік** і **паўторы слоў** (лексічныя паўторы).

ЗМЕСТ

Прадмова	3
Умоўныя абазначэнні	4
Валоданне літаратурнай мовай – асноўны паказчык культуры чалавека	5
Тэкст	11
Паўтарэнне вывучанага ў V–VI класах	18
Стылі маўлення	28
Марфалогія і арфаграфія	31
Дзеяслоў	31
Дзееспрыметнік	56
Дзееспрыслоўе	71
Прыслоўе	83
Службовыя часціны мовы і выклічнік	116
Прыназоўнік	119
Злучнік	129
Часціца	139
Выклічнік	148
Пераход слоў адной часціны мовы ў іншую	153
Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага за год	156
Дадатак узоры творчых работ вучняў	168
Дадатак 1	168
Дадатак 2	169
Дадатак 3	171
Дадатак 4	172
Дадатак 5	173
Дадатак 6	176
Дадатак 7	177
Літаратура	178